

İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Sınama Çalışması

The Responses to Dissatisfaction in Close Relationships-Accommodation Instrument: A Validity and Reliability Testing Study

Nur Taluy¹

Bu çalışma yazarın doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

¹Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Muğla, Türkiye

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Nur Taluy,
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Muğla, Türkiye
E-posta/E-mail: nortaluy@mu.edu.tr

Geliş tarihi/Received: 27.02.2018
Kabul tarihi/Accepted: 16.04.2018

Atıf/Citation: Taluy, N. (2018). İkili ilişkilerde çatışma çözme tepkileri ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik sınama çalışması. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 38(1): 33-51. <https://doi.org/10.26650/SP399410>

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği'nin (İİÇÇTÖ) geçerlik ve güvenilirlik özelliklerinin incelenmesidir. Duygusal bir birlikteliği olan 294 kişi üzerinde uygulanan İİÇÇTÖ'nün yakınsak geçerliğini sınamak için Çatışma Yönetim Biçimleri Ölçeği (ÇYBÖ) kullanılmıştır. İİÇÇTÖ'nün yapı geçerliğini test etmek için faktör analizi yapılmış ve bu analiz sonucunda hem bireyin tepkileri hem de partnerde algılanan tepkiler boyutunda özgün ölçeğe uygun olan dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktörler; çıkış, konuşma, bağlılık ve yokmuş gibi davranma adları altında gruplanmıştır. Faktörlerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları bireyin tepkisi için .53 ve .80 arasında değişirken, bireyin partnerinde algıladığı tepki için .54 ve .85 arasında değişmektedir. Analizler, İİÇÇTÖ'nün psikometrik açıdan güçlü bir ölçek olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yakın ilişkiler, Çatışma Çözme Tepkileri, İİÇÇTÖ, İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, EVLN

ABSTRACT

The present study investigates the validity and reliability of the Responses to Dissatisfaction in Close Relationships-Accommodation Instrument, known as the EVLN-Accommodation Instrument (Exit, Voice, Loyalty, Neglect), for Turkish people. The EVLN-Accommodation Instrument was administered to 294 people and a Conflict Management Questionnaire was used to determine convergent validity. Factor analysis was conducted to determine the construct validity of the EVLN-Accommodation Instrument that revealed four factors—exit, voice, loyalty, and neglect—similar to the original scale. Cronbach's alpha coefficients for the subscales of self responses range between .53 and .80 and coefficients for the subscales of the partner's perceived responses range between .54 and .85. The analyses indicate that the EVLN-Accommodation Instrument is a strong scale in terms of psychometric properties.

Keywords: Close Relationships, Responses to Dissatisfaction, Accommodation Instrument, EVLN

EXTENDED ABSTRACT

A Validity and Reliability Study of the Turkish Version of the Responses to Dissatisfaction in Close Relationships-Accommodation Instrument

Close relationships are significantly affected by the inconveniences of daily life, which can create unhappy relationships. Consequently, couples sometimes behave negatively toward each other. Conflict resolution is a process in which the involved parties strive to correct their own incompatibilities (Sweeney & Carruthers, 1996). The responses to dissatisfaction model, known as EVLN (Exit, Voice, Loyalty, Neglect), (Rusbult & Zembrodt, 1983) is the most remarkable among conflict resolution models (Baugh, Avery, & Sheets Haworth, 1982; Deutsch, 1994; Hojjat, 2000; Killman & Thomas, 1977; Rahim, 1983; Schaap, Buunk, & Kerkstra, 1988). First, Rusbult, Zembrodt, and Gunn (1982) report that spouses handle conflicts in different ways, with an emphasis on the presence of activity/passivity and constructiveness/destructiveness dimensions in their responses to dissatisfaction. Second, Rusbult and Zembrodt (1983) examined the responses to dissatisfaction as four different approaches wherein, "exit" is an active and destructive response involving breaking-up with or divorcing a partner; "voice" is an active and constructive response similar to discussing an existing problem or demanding help from an expert or a friend; "loyalty" is a passive and constructive response involving avoidance without a quarrel and expecting the problem to pass; and neglect is a passive and destructive response, including neglecting the partner or problem, criticizing the partner, giving the "silent treatment," and avoiding spending time with the partner.

Responses to dissatisfaction affect an individual's relationship satisfaction either positively or negatively. The results of various studies demonstrate that constructive responses given to relationship problems correlate positively to relationship satisfaction (Etcheverry & Le, 2005; Finkel & Campbell, 2001; Hojjat, 2000), whereas destructive

responses correlate negatively (Bushman, 1998; Hojjat, 2000; Metts & Cupach, 1990; Weiser & Weigel, 2014) to relationship satisfaction. Both the perceived partner responses and individual responses affect the satisfaction and happiness of the relationship when confronted with problems (Rusbult, Johnson, & Morrow, 1986a). To counter this effect, considering the responses that one perceives in his or her partner was suggested (Rusbult, Verette, Whitney, Slovik, & Lipkus, 1991). Thus, Rusbult et al. (1991) developed an instrument called the Responses to Dissatisfaction-Accommodation Instrument (EVLN-Accommodation Instrument) that included both the perceived-partner responses and the self-responses.

The EVLN-Accommodation Instrument (Rusbult et al., 1991) includes 16 items for individual responses and 16 items for perceived partner responses. Each item is rated on a nine-point Likert scale. Originally, Cronbach alphas ranged from .86 to .92 and from .61 to .80 for destructive and constructive responses, respectively. Rusbult et al. (1991) stated that the 16-item instrument is designed in such a way that researchers can develop a measure of accommodation in one of two ways depending upon the purpose of the research. Researchers may first reverse-score responses for both the four exit and four neglect items and average the participant's responses across the 16 items to calculate total accommodation or average the participant's responses for each set of four items to assess the EVLN responses. Researchers can use the responses one at a time or calculate the total score. In the original form, items "1, 5, 9, and 13" are in the "exit" sub-factor; items "2, 6, 10, and 15" are in the "voice" sub-factor; items "3, 7, 11, and 16" are in the "loyalty" sub-factor; and items "4, 8, 12, and 14" are in the "neglect" sub-factor for both the self-responses and perceived partner responses.

Method

The current study investigates the validity and reliability of the EVLN-Accommodation Instrument for Turkish people. The EVLN-Accommodation Instrument was administered to 294 people. A demographic information form, EVLN-Accommodation Instrument, and a CMQ were administered to 141 females and 153 males dating different individuals.

Results and Discussion

Results of the present study revealed that the Kaiser-Meyer-Olkin value is .80 for self-responses and .84 for perceived partner responses, and Bartlett's test is significant ($p < .01$) for both parts.

To determine the construct validity of the Responses to Dissatisfaction Scale in Turkish, factor analysis was conducted using a principal components analysis with Varimax rotation.

The analysis resulted in four factors known originally as exit, voice, loyalty, and neglect. The Cronbach's coefficient alphas for the subscales of self-responses range between .53 and .80, whereas the coefficients for perceived partner responses range between .54 and .85. In addition, the test-retest reliability for the subscales of self-responses and perceived-partner responses range between .55-.62 and .48-.58, respectively.

Unlike the original scale, some items were observed to be among different factors during the factor analysis. The 12th item of both the self-responses and the perceived-partner responses, which is under the "neglect" factor on the original scale, is reverse-scored and placed under the "loyalty" factor on the current scale. Furthermore, the 5th item of the self-responses, which is under the "exit" factor on the original scale, is under the "neglect" factor in the Turkish version. Hence, the placement of items in the sub-factors in the Turkish version differs from that of the original scale. In the Turkish version of the self-responses, items "1, 9, and 13" are in the "exit" sub-factor; items "2, 6, 10, and 15" are in the "voice" sub-factor; items "3, 7, 11, 12, and 16" are in the "loyalty" sub-factor; and items "4, 5, 8, and 14" are in the "neglect" sub-factor. In the Turkish version of the perceived partner responses, items "1, 5, 9, and 13" are in the "exit" sub-factor; items "2, 6, 10, and 15" are in the "voice" sub-factor; items "3, 7, 11, 12, and 16" are in the "loyalty" sub-factor; and items "4, 8, and 14" are in the "neglect" sub-factor.

The CMQ was used to determine the convergent validity. The correlation between the sub-factors of the CMQ and the sub-factors of the EVLN-Accommodation Instrument ranges between .16 and .55 ($p < .01$).

The analysis demonstrated that the Turkish version of the EVLN-Accommodation Instrument is a strong scale in terms of psychometric properties. The implications of the study for theory, practice, and future research were also discussed.

Romantik ilişkilerde ilgi ve gereksinimlerin uyumsuzluğu nedeniyle ortaya çıkan ve neredeyse kaçınılmaz olan çatışmalara verilen tepkiler kişilere göre farklılık göstermektedir. Olumsuz bir tutum ve tavır içine girip yaşanan sorunu daha da büyütebilen kişiler olabileceği gibi, yapıcı davranmayı seçerek problemi çözmeye yönelenler de vardır. Sözü geçen çatışmayı çözüme durumu tarafların kendi uyumsuzluklarını düzeltmek adına uğraş verdikleri bir süreç olarak tanımlanabilmektedir (Sweeney ve Carruthers, 1996). Rusbult ve Zembrodt'un (1983) geliştirdikleri EVLN (Exit, Voice, Loyalty, Neglect) - Sorunlara verilen tepkiler modeli, çatışma çözüme yaklaşımlarına ilişkin çeşitli görüşler (Baugh, Avery ve Sheets Haworth, 1982; Deutsch, 1994; Hojjat, 2000; Killman ve Thomas, 1977; Rahim, 1983; Schaap, Buunk ve Kerkstra, 1988) arasından en önem verilenlerden biridir. Rusbult, Zembrodt ve Gunn (1982), çatışma yönetim biçimlerinde etkinlik ve edilgenlik (activity/passivity), yapıcılık ve yıkıcılık (constructiveness/destructiveness) boyutlarının varlığına vurgu yaparak, eşlerin çatışmalı durumları farklı tarzlarda ele aldıklarını belirtmişlerdir. Bunu takiben, Rusbult ve Zembrodt (1983), çatışmalar karşısında verilen tepkileri dört farklı yaklaşımda incelemiş ve bu tarzları Hirschman'ın (1970) örgütsel tipolojisini temel alarak belirlemişlerdir. Hirschman'ın tipolojisine göre, "çıkış" tepkisi etkin olarak ilişkiyi yok eder, "konuşma" tepkisi etkin ve yapıcı biçimde koşulları iyileştirmeye çalışırken, "bağlılık" tepkisi ise iyimser ve yapıcı, ama edilgen olarak koşulların kendiliğinden düzelmesini bekler. Rusbult ve Zembrodt (1983) ise çatışma çözüme tepkilerine ilişkin ölçeği geliştirirken, ilişkisel çatışmaya Hirschman'dan (1970) farklı olarak dördüncü bir yaklaşım olan "yokmuş gibi davranma" tepkisini ekleyerek bakmışlardır. Buna göre, "çıkış (exit)" partnerden ayrılma ya da boşanmayı içeren etkin ve yıkıcı bir tarzdır; "konuşma (voice)" var olan sorun üzerinde konuşma ve tartışma, çözümler önerme, bir uzman ya da bir arkadaştan yardım alma bağlamında etkin ve yapıcı bir tarzdır; "bağlılık (loyalty)" çatışmadan kaçınma ancak partnerine bağlı kalarak ve problemin geçmesini ümit ederek beklemeyi içeren edilgen ve yapıcı bir tarzdır ve "yokmuş gibi davranma (neglect)" partnerini ya da problemi görmezden gelme, sorun üzerinde tartışmaktan kaçınma, farklı konularda partneri eleştirme, partnere kötü davranma ve partnerle beraber zaman geçirmekten kaçınma gibi davranışları içeren edilgen ve yıkıcı bir tarzdır. Bağlılık ve konuşma, birlikteliğin devamını destekleyen ve ilişkiyi koruyan yapıcı tepkilerdir. Yokmuş gibi davranma ve çıkış ise ilişkiyi yıpratıcı yıkıcı tepkilerdir. Eylemsel olması nedeniyle konuşma ve çıkış etkindir, yokmuş gibi davranma ve bağlılık ise edilgen yaklaşımlardır.

Şekil 1. Yapıcılık-Yıkıcılık ve Etkinlik-Edilgenlik Boyutlarının Kesişiminde Yer Alan Çıkış, Konuşma, Bağlılık, Yokmuş gibi Davranma Tepkileri (Rusbult ve Zembrodt, 1983)

Alana ilişkin yazın incelendiğinde, bu dört yaklaşımın kullanımı, bireylerin benlik, ilişki ve kişilik tarzlarına (Rusbult, 1987; Rusbult, Johnson ve Morrow, 1986a, 1986b; Rusbult, Morrow ve Johnson, 1987; Rusbult, Zembrodt ve Iwaniszek, 1986) ve ayrıca kültürel değer ve toplumsal cinsiyet yönelimlerine (Furrer, Tjemkes, Aydınlık ve Adolfs, 2012; Okutan, Büyüksahin Sunal ve Sakallı Uğurlu, 2017; Zhang, Ting, Dorjee ve Lee, 2012) göre farklılaşabilmektedir. Örneğin, yüksek düzeyde kadınsılık gösteren kişiler ilişki sorunlarını çözümlerken daha çok bağlılık ya da konuşma tepkileri vermekteyken, yüksek düzeyde erkeksilik gösterenlerin bu yapıcı tepkileri daha az kullanma eğiliminde oldukları belirlenmiştir (Rusbult ve ark., 1986). Yeni bir çalışmada, eşcinsel kadınların heteroseksüel kadınlara göre daha fazla bağlılık tepkisi verme eğiliminde olduğu ve içselleştirilmiş homofobinin eşcinsel kadın ve erkekler için yıkıcı tepkilerle ilişkilendirildiği görülmektedir (Okutan ve ark., 2017). Furrer ve arkadaşlarının (2012) yürüttükleri çalışmada bireysel kültürlerle karşılaştırıldığında, toplulukçu kültürlerin yokmuş gibi davranma ve bağlılık gibi edilgen tepkileri daha fazla kullanma eğiliminde oldukları bulunmuştur. Kültürlerarası gerçekleştirilen farklı bir çalışmada (Zhang ve ark., 2012) ise Çinlilerle karşılaştırıldığında Amerikalıların sorunlar karşısında daha fazla etkin (çıkış ve konuşma) tepkiler verdikleri, buna karşılık Çinlilerin edilgen (bağlılık ve yokmuş gibi davranma) tepkilere eğilim gösterdikleri belirlenmiştir. Söz konusu dört çatışma çözme yaklaşımının Türk kültürü üzerinde uygulandığı çalışmalarda, kadınların kıskançlıkla başa çıkmada erkeklere göre daha çok yapıcı yöntemlere (Büyüksahin ve Demirtaş Madran, 2008; Çi-

men, 2007; Demirtaş, 2004) erkeklerinse kadınlara göre daha çok yıkıcı yöntemlere (Büyükaşahin ve Demirtaş-Madran, 2008; Demirtaş, 2004) başvurdukları ileri sürülmektedir. Ancak Taluy'un (2013) yatırım modeli değişkenlerinin ilişkiye verilen tepkilerle ilişkisini inceleyen çalışmasında önceki bulgulardan farklı olarak erkeklerin konuşma ve bağlılık puanlarının, kadınlardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Ülkemizde kontrol odağı ve eleştirel düşünmenin bireylerin duygusal ilişkilerindeki doyumsuzlukları ele alış biçimleri üzerindeki etkilerini inceleyen başka bir çalışmada ise kontrol odağının çıkış, konuşma ve yokmuş gibi davranma tepkilerini, eleştirel düşünmenin ise etkin tepkileri (çıkış, konuşma) anlamlı biçimde yordadığı belirtilmektedir (Çırakoğlu ve Tezer, 2010). Kontrol odağı ve eleştirel düşünmenin çıkış üzerinde olumsuz, konuşma üzerinde olumlu bir etkisi olduğu, ayrıca kontrol odağının yokmuş gibi davranma üzerinde de olumsuz bir etkiye sahip olduğu öne sürülmektedir.

Çatışma çözme tepkileri bireylerin ilişki doyumlarını da olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir. İlişki doyumu ile ilişki sorunlarına verilen tepkilerin arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sonuçları, ilişki doyumu ile yapıcı tepkilerin olumlu (Etcheverry ve Le, 2005; Finkel ve Campbell, 2001; Hojjat, 2000), yıkıcı tepkilerin ise olumsuz (Bushman, 1998; Hojjat, 2000; Metts ve Cupach, 1990; Weiser ve Weigel, 2014) ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin Etcheverry ve Le'ye (2005) göre ilişki sürekliliği ve ilişki doyumu ile uyum sağlayıcı çatışma çözme tepkilerinin ve ilişkisel fedakarlık yapma isteğinin olumlu bir ilişkisi bulunmaktadır. Finkel ve Campbell'in (2001) çalışması, öz denetimin bireyin romantik partnerinin yıkıcı davranışlarına karşılık olarak uyum sağlama becerilerini desteklediğini söylemekte ve uyum sağlayıcı tepkiler ile ilişki doyumunun olumlu ilişkisine işaret etmektedir. Hojjat (2000) ise çalışmasında çatışma yönetimi davranışlarında cinsiyet farklılıklarına ilişkin bilgi verirken ilişki doyumu ile uyumlu tepkilerin olumlu, uyumsuz tepkilerin ise olumsuz ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bushman (1998) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da ilişki doyumunun çıkış ve yokmuş gibi davranma ile olumsuz ilişki içinde olduğu görülmektedir. Yine Metts ve Cupach (1990) çalışmalarında, işlevsel olmayan inançlar ve ilişkisel doyum arasındaki bağlantıya problem çözme tepkilerinin aracılık ettiğini ve hem işlevsel olmayan inançların hem de olumsuz problem çözme tepkilerinin ilişkisel doyum ile ilişkili olduğunu belirtmektedirler. Weiser ve Weigel'in (2014) çalışması ise ilişkide ciddi bir aldatmanın yaşanmasının ardından bireylerin yapıcı tepki verme olasılıklarının azalarak, yıkıcı bir tepki verme olasılıklarının arttığını ve yıkıcı tepkilerin yatırım modeli kapsa-

mında incelenen ilişki doyumuyla olumsuz bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Çıkış ve yokmuş gibi davranma tepkilerinin sık kullanımı ilişki doyumunu azaltırken, konuşma ve bağlılık tepkilerinin kullanımı doyumu arttırmaktadır (Rusbult ve ark., 1982; Rusbult ve ark., 1986a).

Bununla birlikte, çatışmayı çözerken bireylerin partnerlerinin tepkilerine ilişkin algılarının da ilişkinin doyum ve mutluluğunu etkilediği belirtilmektedir (Rusbult ve ark., 1986a). Bu nedenle; problemlili çiftlerin, çatışmalar karşısında gösterdikleri tepkilerin karşılıklı etkilerini inceleyebilmek amacıyla kişinin partnerinde algıladığı tepkilerin de dikkate alınmasının gerekliliği öne sürülmüştür (Rusbult, Verette, Whitney, Slovik ve Lipkus, 1991). Yovetich ve Rusbult'a (1994) göre, partnerlerinin daha az konuşma eğilimi gösterdiklerini ve daha çok yıkıcı tepkiler verdiğini düşünen bireylerin, ilişkideki doyumsuzlukları artmaktadır. Yine, Taluy ve Büyükşahin'in (2016) çalışmasında da bireylerin ilişki doyumunu partnerlerinde algıladıkları yıkıcı tarzların etkilediği belirlenmiştir. Sakallı Uğurlu (2002) ise çalışmasında bireylerin beraber oldukları kişileri olumlu değerlendirmelerinin ilişki doyumları üzerinde önemli etkisi olduğunu belirtmiştir. Benzer sonuçlar elde edilen farklı bir çalışmada partneri iyi kişi olarak algılamanın sorunlar karşısında yapıcı tepkiler vermeyi artırdığı öne sürülmektedir (Veldorale-Brogan, Lambert, DeWall ve Fincham, 2013).

Özetlemek gerekirse, sorunlar karşısında bireylerin verdikleri tepkilerin yanı sıra bireylerin partnerlerinde algıladıkları tepkilerin de ilişkiyi ve ilişkinin uyumunu yakından etkilediği (Rusbult ve ark., 1991; Sakallı, 2002; Taluy ve Büyükşahin, 2016; Veldorale-Brogan ve ark., 2013; Yovetich ve Rusbult, 1994) yönünde bulgular mevcuttur. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı Rusbult ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen ve Çırakoğlu (2006) tarafından Türk kültürüne bir tek "bireysel" boyutuyla "İlişki Problemlerine Tepkilerim" adıyla uyarlanan ölçeğe "partnerde algılanan tepkiler" boyutunun da eklenerek "İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği"nin (İİÇÇTÖ) Türk örneklemini üzerinde psikometrik özelliklerinin sınamasıdır.

İİÇÇTÖ'nün orijinal ölçek gibi dört faktörlü bir yapı göstermesi beklenmiştir. Ölçeğin yakınsak geçerliğini belirlemek için birey/partner, olumlu/olumsuz ve etkinlik/edilgenlik boyutlarını içeren benzer yapısal özelliklere sahip bir ölçek kullanılmış ve her iki ölçeğin ilişkisi incelenmiştir. Son olarak iç tutarlılık, iki yarım güvenilirlik ve test tekrar test yöntemleriyle güvenilirliğe yönelik analizler yapılmıştır.

YÖNTEM

Örnekleme

Çalışmaya 141'i kadın (%48), 153'ü erkek (%52), olmak üzere, duygusal bir birlik-teliği olan 294 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 17 ile 84 arasında değişmektedir ($Ort. = 25.02$, $SS = 11.32$). Çalışmaya katılanların ilişki türlerine bakıldığında, 225'inin (%77) flört ettiği, 36'sının (%12) evli olduğu, 17'sinin (%6) sözlü/nişanlı olduğu, 8'inin (%3) ise aynı evde beraber yaşadığı görülmüştür. Boşandıktan sonra yeni bir flörtü olan-ların sayısı 3 (%1), eşi öldükten sonra yeni bir flörtü olanların sayısı 4'tür (%1). Katılımcı-ların 1'i ise ilişkilerinin türünü belirtmemiştir. Katılımcıların 215'i (%73) üniversite öğrencisi, 49'u (%17) üniversite mezunu, 14'ü (%5) lisansüstü mezunu, 12'si (%4) lise mezunu, 3'ü (%1) ilkokul mezunudur. Bir kişi eğitim durumunu belirtmemiştir. Katılımcı-ların şu anda yaşadıkları ilişki süresi ortalamaları 51.43 aydır ($SS = 103.92$), en uzun yaşadıkları ilişki süresinin ortalaması ise 54.65 aydır ($SS = 97.87$).

Veri Toplama Araçları

Demografik Soru Formu. Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi gibi demog-rafik özellikleriyle birlikte ilişkilerine yönelik sorular anketin ilk kısmındaki formda yer almaktadır.

İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği (İİÇÇTÖ). İİÇÇTÖ (Responses to Dissatisfaction in Close Relationships- Accomodation Instrument /EVLN) problem yaşayan çiftlerin yaşadıkları sıkıntılar karşısında gösterdikleri tepkilerin karşılıklı etkile-rini inceleyebilmek amacıyla Rusbult ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilmiştir. İlk olarak Rusbult ve Zembrodt (1983) tarafından Romantik İlişki Sorunlarına Tepkiler (Responses to Dissatisfaction in Romantic Involvements) adıyla ikili ilişkilerde yaşanan sıkıntılara verilen tepkileri ölçmek için bir ölçek geliştirmiştir. Bu ölçekte dört grupta sı-nıflandırılan tepkiler, etkinlik/edilgenlik ve yapıcılık/yıkıcılık boyutlarının birleştirilme-siyle oluşturulmuş ve bu tepkilere “çıkış,” “konuşma,” “bağlılık” ve “yokmuş gibi dav-ranma” adları verilmiştir. Daha sonra, sadece bireyin tepkilerini ölçen bu ölçeğe, Rusbult ve arkadaşları (1991) tarafından bireyin partnerinde algıladığı tepkiler alt boyutunun ek-lenmesiyle hem karşılıklılık yapısı hem de uyumun temel yapısı anlaşılmaya çalışılmıştır. Söz konusu ölçekte, “bireyin tepkileri” ve “bireyin partnerinde algıladığı tepkiler” olarak ayrıştırılan dört tepki biçimi adı geçen iki boyut altında incelenmiştir. Yirmi dört madde-den oluşan ölçek daha sonra Kilpatrick, Bissonnette ve Rusbult (2002) tarafından 16 mad-

de olarak tekrar düzenlenmiştir. Rusbult ve arkadaşlarının (1991) yaptıkları bir seri araştırmanın sonuçlarına göre yıkıcı tepkilerin iç tutarlık katsayıları .86 ile .92 arasında, yapıcı tepkilerin iç tutarlık katsayıları .61 ile .80 arasında değişmektedir. Her iki kısımda da 16'şar madde ile oluşturulan ölçek, 9 dereceli Likert ölçekleme ($0 = \text{hiç yapmam} - \text{eşim hiç yapmaz}$; $8 = \text{sürekli yaparım} - \text{eşim sürekli yapar}$) tarzında tasarlanmıştır.

Buna göre, “çıkış” yıkıcı ve etkin bir tepkiyi ölçmektedir (1., 5., 9. ve 13. maddeler; Örn. Bireyin tepkisi: Eşim/ilişki yaşadığım kişi gerçekten kötü bir şey söylediğinde onu terk etmekle tehdit ederim. Bireyin partnerinde algıladığı tepki: Eşime/ilişki yaşadığım kişiye gerçekten kötü bir şey söylediğimde beni terk etmekle tehdit eder.). “Konuşma” yapıcı ve etkin bir tepkiyi ölçmektedir (2., 6., 10. ve 15. maddeler; örn. Bireyin tepkisi: Eşim/ilişki yaşadığım kişi hoşuma gitmeyen bir şey yapınca bu konuyu onunla sakince tartışırım. Bireyin partnerinde algıladığı tepki: Eşimin/ilişki yaşadığım kişinin hoşuna gitmeyen bir şey yapınca bu konuyu benimle sakince tartışır.). “Bağlılık” yapıcı ve edilgen bir tepkiyi ölçmektedir (3., 7., 11. ve 16. maddeler; örn. Bireyin tepkisi: Eşim/ilişki yaşadığım kişi gerçekten kötü bir şey söylediğinde sabırla keyfinin düzelmesini beklerim. Bireyin partnerinde algıladığı tepki: Eşime/ilişki yaşadığım kişiye gerçekten kötü bir şey söylediğimde sabırla keyfimin düzelmesini bekler.). “Yokmuş gibi davranma” ise yıkıcı ve edilgen bir tepkiyi ölçmektedir (4., 8., 12. ve 14. maddeler; örn. Bireyin tepkisi: Eşim/ilişki yaşadığım kişi gerçekten kötü bir şey söylediğinde somurturum ve konuyla yüzleşmem. Bireyin partnerinde algıladığı tepki: Eşime/ilişki yaşadığım kişiye gerçekten kötü bir şey söylediğimde somurtur ve konuyla yüzleşmez.).

Rusbult ve arkadaşları (1991), bu ölçeğin puanlamasının araştırmanın amacına göre iki farklı biçimde yapılabileceğini belirtmişlerdir. Buna göre, tepkileri teker teker ölçmek için katılımcıların yanıtlarının ortalaması her alt ölçeğin (çıkış, konuşma, bağlılık, yokmuş gibi davranma) kendi maddeleri üzerinden ayrı ayrı alınmaktadır. Diğer puanlama biçiminde ise, uyumsuz davranışı değerlendirme amacı güdülmekte ve ölçekteki yıkıcı tepkilerin (çıkış ve yokmuş gibi davranma) maddeleri ters kodlanarak katılımcıların 16 madde üzerinden toplam ortalama puanı elde edilmektedir. Alınan yüksek puanlar yüksek uyumsuz davranışa işaret etmektedir. Bu nedenle ölçeğin bir diğer adı Uyum Ölçeği (Accommodation Instrument) olarak geçmektedir.

Daha önceden Çirakoğlu (2006) tarafından Türkçeye bir tek “bireysel” boyutuyla “İlişki Problemlerine Tepkilerim” adıyla uyarlanan ölçeğin psikometrik özelliklerinin

sınama çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları “Konuşma” için .73, “Bağlılık için” .59, “Çıkış” için .69 ve “Yokmuş gibi Davranma” için .57 bulunmuştur.

Çatışma Yönetim Biçimleri Ölçeği (ÇYBÖ). Hojjat (2000) tarafından geliştirilen ve Türk kültürüne Uğurlu (2003) tarafından uyarlanan ölçek, evli bireylerin eşleri ile yaşadıkları problemler karşısında kullandıkları etkin-edilgen ve olumlu-olumsuz davranışlara ilişkin ifadeleri içermektedir. On yedişer maddelik birey ve partner ifadelerinden oluşan ölçekte farklı çatışma yönetim tarzlarını ölçebilen dört alt boyut bulunmaktadır. Buna göre, etkin-olumlu çatışma yönetim tarzı (1., 3., 4. ve 6. maddeler), kişilerin çatışma çözümede etkin olmalarını ve sonucun adil olmasını istemelerini belirtir. Edilgen-olumlu çatışma yönetim tarzı (8., 10., 13., 14. ve 16. maddeler), kişilerin yine adil bir sonuç elde etmeyi istemelerine karşın çatışma çözümünde edilgen kaldıklarını söyler. Etkin-olumsuz çatışma yönetim tarzı (2., 9., 15. ve 17. maddeler), kişilerin çatışmayı çözerken etkin olmaları ve sonucun adil olmasına gerek duymamalarını vurgular. Edilgen-olumsuz çatışma yönetim tarzı (5., 7., 11. ve 12. maddeler), kişilerin çatışmayı çözerken edilgen kalsa dahi sonucun adil olmasına gerek duymamalarını ifade eder. Ölçek, 6’lı Likert ölçekleme tipine göre tasarlanmıştır. Hojjat (2000), etkin-olumlu çatışma yönetim tarzı alt boyutunun iç tutarlık katsayısını .63; edilgen-olumlu çatışma yönetim tarzı alt boyutunun iç tutarlık katsayısını .76; etkin-olumsuz çatışma yönetim tarzı alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısını .72 ve edilgen-olumsuz çatışma yönetim tarzı alt boyutunun iç tutarlık katsayısını .71 olarak belirtmiştir. Türkçeye uyarlama çalışmasında boyutların iç tutarlık katsayıları .43 - .69 arasında bulunmuştur (Uğurlu, 2003).

İşlem

Sorunlar karşısında bireylerin verdikleri tepkilerin yanı sıra bireylerin partnerlerinde algıladıkları tepkilerin de ilişkiyi ve ilişkinin uyumunu yakından etkilediği düşünüldüğü için tepkilerin karşılıklı etkisini incelemek adına daha önceden Çırakoğlu’nun (2006) sadece “bireysel” boyutuyla uyarladığı “İlişki Problemlerine Tepkilerim” Ölçeğini kullanmak yerine İİÇÇTÖ’nün Türk kültürüne uyarlama çalışmasının yapılması uygun görülmüştür. İİÇÇTÖ’nün Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılabilmesi için öncelikle Kasım 2009’da C. E. Rusbult’dan izin alınmıştır. Alınan izinin ardından, özgün ölçekte yer alan maddeler iyi derecede İngilizce bilen iki sosyal psikolog, bir klinik psikolog ve bir İngiliz dili bilimi öğretim görevlisi tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve çoğunluğun yanıtları temel alınarak ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Veri toplama işlemi yüz yüze görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcılara yapılan

araştırmaya ilişkin bilgi verilmiş ve gönüllülük onayı alınmıştır. Katılımcıların ölçekleri yanıtlamaları yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Katılımcılara çalışmaya katılmalarına karşılık olarak herhangi bir ödül verilmemiştir.

BULGULAR

Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Bireyin tepkileri ve bireyin partnerinde algıladığı tepkiler olarak ayrılan ve her biri 16'şar maddeden oluşan İİÇÇTÖ'nün faktör yapısını belirlemek amacıyla faktörlerden elde edilen puanlara Varimaks eksen döndürme yöntemiyle faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizin sonucu, bireyin tepkileri için varyansın %56'sını, bireyin partnerinde algıladığı tepkiler için varyansın %59'unu açıklayan ve öz değerleri 1'in üzerinde dört faktör olduğunu göstermektedir. Faktör analizi için örneklemin yeterliliğini değerlendirmek amacıyla yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri bireyin tepkileri için .80 olup, faktör

Tablo 1. Bireyin Tepkileri ve Bireyin Partnerinde Algıladığı Tepkilere Ait Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör 1 Konuşma		Faktör 2 Bağlılık		Faktör 3 Çıkış		Faktör 4 Yokmuş Gibi Davranma		Toplam Varyans %	
	Birey	Partner	Birey	Partner	Birey	Partner	Birey	Partner	Birey	Partner
2	.78	.84								
6	.67	.75								
10	.80	.82								
15	.79	.79								
3			.44	.37						
7			.58	.38						
11			.69	.48						
12			-.73	-.80						
16			.76	.70						
1					.53	.76				
5					-	.65	.70			
9					.62	.61				
13					.77	.57				
4							.71	.66		
8							.51	.75		
14							.51	.67		
Açıklanan Varyans %	20	25	15	11	11	12	10	11	56	59

analizinin geçerliliğini sınavan Bartlett testi sonucu anlamlı ($X^2(120) = 1242.20, p < .001$) bulunmuştur. Yine bireyin partnerinde algıladığı tepkiler için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .84 olup, Bartlett testi sonucunun anlamlı ($X^2(120) = 1523.34, p < .001$) olması nedeniyle faktör analizi yapılabileceği görülmüştür. Faktör sayısının kararını vermek amacıyla özdeğerler, güvenilirlik değerleri, açıklanan varyans oranı ve yamaç-yığıntı grafiği (scree plot) incelendiğinde, ölçeği hem bireyin tepkileri hem de bireyin partnerinde algıladığı tepkiler açısından dört faktör altında toplamının uygun olduğu görülmüştür. Özgün ölçekle aynı faktör yapısına sahip çıkan ölçeğin faktörleri aynı isimlerle adlandırılmış ve analiz sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, İİÇÇTÖ’nün “bireyin tepkileri” başlıklı kısmında, birinci faktör var olan sorun üzerinde konuşma ve tartışma, çözümler önerme, bir uzman ya da bir arkadaştan yardım alma bağlamında etkin ve yapıcı bir tarz olan **konuşma tepkisini**, ikinci faktör çatışmadan kaçınmayı ve problemin geçmesini ümit ederek beklemeyi içeren edilgen ve yapıcı bir tarz olan **bağlılık tepkisini**, üçüncü faktör partnerden ayrılma ya da boşanmayı içeren etkin ve yıkıcı bir tarz olan **çıkış tepkisini** ve dördüncü faktör ise partnerini ya da problemi görmezden gelme, partnere kötü davranma ve ondan kaçınma gibi davranışları içeren edilgen ve yıkıcı bir tarz olan **yokmuş gibi davranma tepkisini** içermektedir. Özgün ölçeğin “bireyin tepkileri” kısmında yokmuş gibi davranma faktörü altında yer alan 12. madde ters kodlanarak Türk kültüründe bağlılık faktörü altında yer alırken, özgün ölçekte çıkış faktörü altında bulunan 5. madde ise Türk kültürüne uyarlama çalışmasında yüksek yüklerle yokmuş gibi davranma faktörü altında yer almıştır. Birinci faktör varyansın %20’sinden, ikinci faktör varyansın %15’inden, üçüncü faktör varyansın %11’inden, dördüncü faktör varyansın %10’undan sorumludur. Dört faktör birlikte toplam varyansın %56’sını açıklamaktadır.

Tablo 1’de görüldüğü üzere, Türk kültürüne uyarlama sırasında ölçeğin “bireyin partnerinde algıladığı tepkiler” başlıklı kısmında birinci faktör **konuşma tepkisini**, ikinci faktör **bağlılık tepkisini**, üçüncü faktör **çıkış tepkisini** ve dördüncü faktör ise **yokmuş gibi davranma tepkisini** içermektedir. Yine özgün ölçeğin “bireyin partnerinde algıladığı tepkiler” bölümünde yokmuş gibi davranma faktörü altında yer alan 12. madde bu uyarlama çalışmasında ters kodlanarak bağlılık faktörü altında yer almıştır. Birinci faktör varyansın % 25’inden, ikinci faktör varyansın %11’inden, üçüncü faktör varyansın %12’sinden, dördüncü faktör varyansın %11’inden sorumludur. Dört faktör birlikte toplam varyansın %59’unu açıklamaktadır.

Yakınsak Geçerliğine İlişkin Bulgular

İİÇÇTÖ'nün yakınsak (convergent) geçerliğini belirlemek için ÇYBÖ uygulanmıştır. ÇYBÖ, İİÇÇTÖ ile benzer biçimde dört farklı çatışma yönetim biçimini içermektedir. Bunlar; olumlu-etkin, olumsuz-etkin, olumlu-edilgen ve olumsuz-edilgen çatışma yönetim biçimleridir (Uğurlu, 2003). İİÇÇTÖ'nün bireyin tepkileri ve bireyin partnerinde algıladığı tepkilere ait faktörler ile ÇYBÖ faktörleri arasındaki korelasyonlar incelendiğinde değerlerin .16 ile .55 arasında değiştiği ve aralarında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu gözlenmektedir. İİÇÇTÖ'nün bireyin tepkileri ve bireyin partnerinde algıladığı tepkilere ait faktörler ile ÇYBÖ faktörlerinin arasındaki korelasyonlar Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. İİÇÇTÖ Faktörleri ile ÇYBÖ Faktörlerindeki Bireyin Tepkileri ve Bireyin Partnerinde Algıladığı Tepkilere Ait Korelasyonlar

	Olumsuz -Etkin		Olumlu-Etkin		Olumlu-Edilgen		Olumsuz -Edilgen	
	Birey	Partner	Birey	Partner	Birey	Partner	Birey	Partner
Çıkış	.22*	.27*						
Konuşma			.30*	.55*				
Bağlılık					.45*	.48*		
Yokmuş gibi davranma							.28*	.16*

* $p < .01$

Güvenirlige İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek amacıyla, iç tutarlık katsayısı, iki yarım güvenilirlik ile test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. İİÇÇTÖ'nün bireyin tepkileri ve bireyin partnerinde algıladığı tepkilerin güvenilirlik katsayıları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Bireyin Tepkileri ve Bireyin Partnerinde Algıladığı Tepkilere ait Faktörlerin Güvenirlik Katsayıları

Tepkiler	Cronbach Alfa		Test-tekrar test güvenilirliği		İki yarım güvenilirliği	
	Birey	Partner	Birey	Partner	Birey	Partner
Çıkış	.68	.63	.58	.58	.65	.64
Konuşma	.80	.85	.62	.58	.81	.88
Bağlılık	.74	.77	.60	.53	.80	.78
Yokmuş gibi davranma	.53	.54	.55	.48	.54	.58

Faktörlerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları bireyin tepkisi için .53 ile .80 arasında, bireyin partnerinde algıladığı tepki için .54 ile .85 arasında değişmektedir. Ölçeğin

iki yarım güvenilirlik katsayıları ise bireyin tepkisi için .54 ile .81 arasında, bireyin partnerinde algıladığı tepki için .58 ile .88 arasında değişmektedir.

Test-tekrar test güvenilirliğini sınamak için ölçek, 123 kişiye üç hafta ara vererek iki kere uygulanmıştır. Bu nedenle anket formunun üzerine katılımcılardan kendilerine ait bir rumuz yazmaları ve ikinci uygulamada aynı rumuzla yeniden sorulara yanıt vermeleri istenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayıları, bireyin tepkisi için .55 ile .62 arasında, bireyin partnerinde algıladığı tepki için .48 ile .58 arasında değişmektedir.

TARTIŞMA

Ülkemizde çatışma çözme yaklaşımlarına ilişkin pek çok çalışmanın ve ölçeğin varlığına karşın (Arslan, 2005; Çırakoğlu, 2006; Uğurlu, 2003) kişinin verdiği bireysel tepkilerin yanı sıra partnerinde algıladığı tepkileri de ölçen bir ölçeğin yazında yer almaması dikkat çekicidir. Bu araştırmanın amacı, İİÇÇTÖ'nün (Rusbult ve ark., 1991) Türkçeye uyarlanarak, psikometrik özelliklerinin sınanması olmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ilişki yaşayan bireylere uygulanan İİÇÇTÖ'nün kabul edilebilir psikometrik özelliklere sahip olduğuna ilişkin kanıtların güçlü olduğu görülmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla ölçeklerden elde edilen puanlara Vari-maks eksen döndürme yöntemiyle faktör analizi uygulanmıştır. Özgün formla tutarlı olarak, maddelerin dört faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Bu çalışma ile özgün formun faktör yapısı tekrarlanmıştır. Faktör analizi sırasında orijinal ölçekten farklı olarak bazı maddelerin farklı faktörler arasında yer aldığı görülmüştür. Orijinal ölçekte yokmuş gibi davranma faktörü altında yer alan 12. madde hem bireyin tepkileri hem de partnerde algılanan tepkiler kısmında ters kodla bağlılık faktörü altında yer almıştır. On ikinci maddede belirtilen “Eşim bana kaba davrandığında görmezden gelirim” maddesinin Türk kültüründe kızıp küsmek yerine alttan almak olarak algılanmış olması muhtemeldir. Yine orijinal ölçekte çıkış faktörü altında yer alan 5. madde sadece bireyin tepkileri kısmında yokmuş gibi davranma faktörü altında yer almıştır. Bu nedenle Türkçe uyarlama formunda maddelerin faktörlerde yer alma şekli orijinal ölçekten farklıdır. Türkçe formunda, bireyin tepkileri kısmında çıkış faktöründe faktöründe “1, 9 ve 13” numaralı maddeler, konuşma faktöründe “2, 6, 10 ve 15” numaralı maddeler, bağlılık faktöründe “3, 7, 11, 12 ve 16” numaralı maddeler ve yokmuş gibi davranma faktöründe “4, 5, 8 ve 14” numaralı maddeler yer almaktadır. Türkçe formunda, partnerde algılanan tepkiler kısmında ise çıkış faktöründe “1, 5, 9 ve 13” numaralı maddeler, konuşma faktöründe “2, 6,

10 ve 15” numaralı maddeler, bağıllık faktöründe “3, 7, 11, 12 ve 16” numaralı maddeler ve yokmuş gibi davranma faktöründe “4, 8 ve 14” numaralı maddeler yer almaktadır.

Yakınsak geçerliğinin saptanmasında, İİÇÇTÖ faktörlerinin ÇYBÖ faktörleri ile aralarındaki ilişkilere bakılmıştır. Elde edilen korelasyon değerleri, .16 ile .55 arasında değişmektedir. Ölçekler arasındaki ilişkinin özellikle olumsuz yönetim biçimlerinde daha zayıf olduğu görülmektedir. ÇYBÖ’de yer alan etkin-olumsuz yönetim biçimi ile İİÇÇTÖ’de yer alan etkin-yıkıcı tepkiler içerik olarak çok benzer değildir. Örneğin çıkış tepkisi terk etme, boşanma gibi bir etkinlik içerirken, ÇYBÖ’de var olan etkin-olumsuz yönetim biçimi daha çok ısrar ya da tehdit etmeyi içermektedir. Ancak her iki ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ve olumlu yönde ilişki gözlenmekte olup, bu değerlerin ölçeğin yakınsak geçerliği için kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

İİÇÇTÖ’nün güvenilirliğini sınamak amacıyla Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Faktörlerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları bireyin tepkisi için .53 ve .80 arasında değişirken, bireyin partnerinde algıladığı tepki için .54 ve .85 arasında değişmektedir. Cronbach alfa değerleri, Çırakoğlu’nun (2006) çalışmasındaki bireyin tepkisi değerleriyle oldukça yakındır. Çalışmada ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek amacıyla, iç tutarlılık katsayısı, iki yarım güvenilirliği ile test- tekrar test güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Bulgulara göre, iki yarım güvenilirlik katsayıları bireyin tepkisi için .54 ve .81 arasındayken bireyin partnerinde algıladığı tepki için .58 ile .88 arasında değişmektedir. Test-tekrar test katsayıları ise bireyin tepkisi için .55 ve .62 arasında ve bireyin partnerinde algıladığı tepkiler için .48 ile .58 arasında değişmektedir.

Alan yazına katkısı olduğu düşünülen bu çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Çalışmanın en önemli sınırlılığı, örneklemin evreni tam olarak temsil eder nitelikte olmamasıdır. Çalışmada örneklemin büyük bir bölümünü metropolde yaşayan, aynı zamanda üniversite veya daha üst eğitim düzeyindeki kişiler oluşturmaktadır. Aynı zamanda ilişki türü olarak flört edenler de yoğunluktadır. Genellemenin sağlıklı olabilmesi için gelecek çalışmalarda örnekleme farklı gruplar üzerinde gerçekleştirmek yararlı olabilir. Bu sınırlılıklara karşın, gerçekleştirilen analizlerin sonucunda beklenen yönde ilişkiler gösteren ölçeğin Türk kültürü için geçerli ve güvenilir olduğuna dair çeşitli kanıtların varlığından söz edilebilir.

Teşekkür: Doktora çalışmamı yürüten değerli hocam Doç. Dr. Ayda Büyükaşahin Sunal’a verdiği büyük destekten dolayı derin teşekkürlerimi sunarım.

Kaynakça

- Arslan, C. (2005). *Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yüklem karmaşıklığı açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Baugh, C. W., Avery, A. W., & Sheets-Haworth, K. L. (1982). Marital Problem Solving Scale: A measure to assess relationship conflict negotiation ability. *Family Therapy, 9*, 43–51.
- Bushman, W. J. (1998). *The relationship between conflict, love, and satisfaction and relationship beliefs, problem solving techniques and negotiating strategies in romantic relationships* (Doctoral dissertation). Hofstra University, NY.
- Büyüksahin, A., & Demirtaş-Madran, A. (2008, May). *Coping with romantic jealousy: gender, relationship inadequacy and relationship satisfaction among Turkish university students*. Paper presented at the European Association for Research on Adolescence Conference (EARA), Torino, Italy.
- Çirakoğlu, O. C. (2006). *Role of locus control and critical thinking in handling dissatisfaction in romantic relationships of university students* (Unpublished Doctoral dissertation). Middle East Technical University, Ankara.
- Çirakoğlu, O. C. ve Tezer, E. (2010). Kontrol odağı ve eleştirel düşünmenin üniversite öğrencilerinin ilişki doyumsuzluklarına verdikleri tepkiler üzerindeki yordayıcı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları, 13*(26), 29–41.
- Çimen, E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, H. A. (2004). *Yakın ilişkilerde kıskançlık (Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deutsch, M. (1994). Constructive conflict resolution: Principles, training, and research. *Journal of Social Issues, 50*(1), 13–32.
- Etcheverry, P. E., & Le, B. (2005). Thinking about commitment: Accessibility of commitment and prediction of relationship persistence, accommodation, and willingness to sacrifice. *Personal Relationships, 12*, 103–123.
- Furrer, O., Tjemkes, B. V., Aydınlık, A. Ü., & Adolfs, K. (2012). Responding to adverse situations within exchange relationships: The cross-cultural validity of a circumplex model. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 43*(6), 943–966.
- Finkel, E. J., & Campbell, W. K. (2001). Self-control and accommodation in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Personality and Social Psychology, 81*, 263–277.
- Hirschman, A. O. (1970). *Exit, voice, and loyalty: Responses to decline in firms, organizations, and states*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Hojjat, M. (2000). Sex difference and perceptions of conflict in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationship, 17*(4–5), 508–617.
- Kilmann, R. H., & Thomas, K. W. (1977). Developing a forced-choice measure of conflict handling behavior: The ‘Mode’ Instrument. *Educational and Psychological Measurement, 37*, 309–325.
- Kilpatrick, S. D., Bissonnette, V. L., & Rusbult, C. E. (2002). Empathic accuracy and accommodative behavior among newly married couples. *Personal Relationships, 9*, 369–393.
- Metts, S., & Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem-solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research, 17*(1), 170–185.

- Okutan, N., Büyükaşahin Sunal, A., & Sakallı Uğurlu, N. (2017). Comparing heterosexuals' and gay men/lesbians' responses to relationship problems and the effects of internalized homophobia on gay men/lesbians' responses to relationship problems in Turkey. *Journal of Homosexuality*, 64(2), 218–238.
- Rahim, M. A. (1983). A measure of styles of handling interpersonal conflict. *Academy of Management Journal*, 26, 368–373.
- Rusbult, C. E. (1987). Responses to dissatisfaction in close relationships: The exit-voice-loyalty-neglect model. In D. Perlman & S. Duck (Eds.), *Intimate relationships: Development, dynamics, and deterioration* (pp. 209–237). Newbury Park, CA: Sage.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J., & Morrow, G. D. (1986a). Impact of couple patterns of problem solving on distress and non-distress in dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 744–753.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J., & Morrow, G. D. (1986b). Determinants and consequences of exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in adult romantic involvements. *Human Relations*, 39, 45–63.
- Rusbult, C. E., Morrow, G. D., & Johnson, D. J. (1987). Self-esteem and problem solving behavior in close relationships. *British Journal of Social Psychology*, 26, 293–303.
- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F., & Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 53–78.
- Rusbult, C. E., & Zembrodt, I. M. (1983). Responses to dissatisfaction in romantic involvements: A multidimensional scaling analysis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 19, 274–293.
- Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., & Gunn, L. K. (1982). Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 1230–1242.
- Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., & Iwaniszek, J. (1986). The impact of gender and sex-role orientation on responses to dissatisfaction in close relationships. *Sex Roles*, 15, 1–20.
- Sakallı Uğurlu, N. (2002, Eylül). *Romantik ilişkilerde cinsiyet farklılığına göre memnuniyeti ve bağlanmayı yordayan değişkenler*. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi'nde sunulan poster bildiri, Ankara.
- Schaap, C., Buunk, B., & Kerkstra, A. (1988). Marital conflict resolution. In P. Noller & M. A. Fitzpatrick (Eds.), *Perspectives on marital interaction* (pp. 203–244). Philadelphia, PA: Multilingual Matters.
- Sweeney, B., & Carruthers, W. L. (1996). Conflict resolution: History, philosophy theory, and educational applications. *The School Counselor*, 43(5), 326–344.
- Taluy, N. (2013). *İkili ilişkilerde mükemmeliyetçilik ve çatışma çözme tepkileri: Yatırım Modeli çerçevesinde yapılan bir çalışma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Taluy, N. ve Büyükaşahin-Sunal, A. (2016). Yapıcı ve yıkıcı çatışma çözme tepkilerinin karşılıklı etkileşiminin ilişki doyumu üzerindeki etkileri. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5163–5173.
- Uğurlu, O. (2003). *Evlü çiftlerde cinsiyet ayrımına ilişkin tutumlar, çatışma yönetim biçimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Veldorale-Brogan, A., Lambert, N. M., DeWall, C. N., & Fincham, F. D. (2013). The virtue of problem-solving: Perceived relationship virtues as predictors of problem solving skills. *Personal Relationships*, 20, 511–523.

- Weiser, D. A., & Weigel, D. J. (2014). Testing a model of communication responses to relationship infidelity. *Communication Quarterly*, *62*, 416–435.
- Yovetich, N. A., & Rusbult, C. E. (1994). Accommodative behavior in close relationships: Exploring transformation of motivation. *Journal of Experimental Social Psychology*, *30*, 138–164.
- Zhang, R., Ting-Toomey, S., Dorjee T., & Lee P. S. (2012). Culture and self-construal as predictors of relational responses to emotional infidelity: China and the United States. *Chinese Journal of Communication*, *5*(2), 137–159.